

C.

Ustawa z dnia 3. grudnia 1863 r.

obowiązująca w Czechach, Dalmacyi, Galicyi z Krakowem, Austryi poniżej i powyżej Anizy, Salcburgu, Styryi, Karyntyi, Krainie i na Bukowinie, w Morawii, Śląsku, Tyrolu z Forarlbergiem, Gorycyi i Gradysce, Istrii i mieście Tryeście z okręgiem jego,

dotycząca regulacyi stosunków swojszczyzny *)
(czyli przynależności do gminy).

Rozdział pierwszy.

Postanowienia ogólne.

§. 1.

Prawo swojszczyzny (*Heimathrecht*) w pewnej gminie uprawnia do bezprzeszkodnego w onejże pobytu i do żądania zaopatrzenia w ubóstwie.

§. 2.

Tylko obywatele Państwa nabyć mogą prawo swojszczyzny w gminie.

*) Urzędowy przekład. Słowa w nawiasach () są dodane dla uczynienia przekładu zrozumialszym.

Każdy obywatel Państwa używać ma w jednej z gmin prawo swojszczyzny. To zaś prawo może mu tylko w jednej gminie przysłużyć.

§. 3.

Prawo swojszczyzny rozciąga się na cały obręb okręgu gminnego.

Jeżeli tedy jedna gmina z drugą w jedną gminę jest połączona, lub przez wcielenie jednej części drugiej gminy rozprzestrzeniona, tedy prawo swojszczyzny, które dotąd tylko w jednej części powiększonej w ten sposób gminy przysłużyło, samo przez się rozciągniętem zostaje na cały obręb gminy.

§. 4.

Jeżeli jedna gmina rozdzieloną będzie na dwie lub więcej gmin, lub z jedną częścią (jedną jej część) wcieloną zostanie do obrębu drugiej gminy, tedy swojscy (przynależni) tej Gminy ze wszystkimi w prawie swojszczyzny za nimi idącymi osobami do onej (tej) gminy będą przydzieleni, która znajduje się w posiadaniu tego obrębu, w którym w czasie oddzielenia, względnie wcielenia, mieszkali, lub też, jeżeli w onymże czasie w gminie już nie przebywali, przed swem odejściem ztamtąd na ostatku mieszkali.

O ile przydzielenie takowe wedle niniejszych postanowień nie może (nie mogłoby) być przeprowadzonym; stanowić będzie w tej mierze dla nich ta siedziba mieszkania, którą ten, za którym przydzielić się mający w prawie swojszczyzny postępowali, na ostatku w gminie miał. (Uwzględnić się ma ostatnie miejsce zamieszkania tego, za którym idą co do prawa przynależności, osoby, o których przydzielenie chodzi).

Swojscy, u których i na tej podstawie już zbywa, przydzieleni być winni, o ile się dotyczące gminy w tej mierze zgodzić nie mogą, przez Władzę polityczną do jednej z tych gmin.

Rozdział drugi.

O stanowieniu, zmianie i utracie prawa swojszczyzny.

§. 5.

Prawo swojszczyzny ustanowionem bywa :

1. przez urodzenie (§. 6.),
2. przez poślubienie się (§. 7.),
3. przez przyjęcie do wężła swojszczyzny (§§. 8. i 9.),
4. przez dostąpienie urzędu publicznego (§. 10.)

§. 6.

Dzieci prawego łoża dostępują w tej gminie prawa swojszczyzny, w której takowe ojcu w czasie ich urodzenia przysłuża, albo gdyby on pierwaj zmarł, w czasie zejścia jego ze świata przysłużało.

Dzieci nieślubne w tej gminie doznają prawa swojszczyzny, w której ich matce w czasie porodzenia ich przysłużało prawo swojszczyzny

Dzieci legitymowane (uprawnione), o ile nie są samowolnemi (własnowolnemi), używają w tej gminie prawa swojszczyzny, w której ich ojciec w czasie legitymacyi posiadał prawo swojszczyzny.

Przez przysposobienie (adoptowanie) lub przyjęcie na wychowanie, prawo swojszczyzny się nie uzasadnia.

§. 7.

Białogłowy (niewiasty) dostępują przez zamęzcie prawa swojszczyzny w tej gminie, w której ich małżonkowi służy prawo swojszczyzny.

§. 8.

Prawo swojszczyzny nabywa się przez wyraźne przyjęcie do wężła swojszczyzny (*Heimathverband*).

Na prośbę o to rozstrzyga z wyłączeniem wszelkiego powołania (odwołania się, rekursu) li tylko gmina.

Przyjęcie do wężła swojszczyzny nie może atoli ani na pewny czas być ograniczonem, ani też pod (takim)

warunkiem być udzielonem, któryby ubliżał (ujmę czynił) prawnym skutkom prawa swojszczyzny.

Wszelkie ograniczenie takowe lub warunek jest nieważny i jako niedołączony (nieistniejący) ma być uważany.

§. 9.

Do zaprowadzenia należytości za wyraźne przyjęcie do węzła swojszczyzny, tudzież do podwyższenia istniejącej już takowej należytości, potrzeba ustawy krajowej. Należytość wpływać ma do kasy gminnej.

§. 10.

Stale ustanowieni urzędnicy nadworni, rządowi, krajowi i publiczni funduszowi, (tudzież) duchowni i publiczni nauczyciele dostępują prawa swojszczyzny z objęciem urzędu swego w tej gminie, w której im stała siedziba ich urzędowania przekazaną została.

§. 11.

Przy zmianach w prawie swojszczyzny małżonka idzie za mężem, jeżeli nie jest sądownie rozwiedziona, i przysłuża jej także jako wdowie prawo swojszczyzny w tej gminie, w której małżonek w czasie zejścia swego ze świata miał prawo swojszczyzny.

Sądownie rozwiedzione lub rozłączone małżonki zatrzymują to prawo swojszczyzny, które w czasie sądowego rozvodu lub rozłączenia miały.

Jeżeliby małżeństwo za nieważne uznanem zostało, wówczas niewiasta, która w tem małżeństwie zostawała, wstępuje znowu (powraca) w te stosunki swojszczyzny, w których się aż do zawarcia ślubów swych znajdowała.

§. 12.

Przy zmianach w prawie swojszczyzny rodziców, idą dzieci ślubne i legitymowane (uprawnione) za ojcem, a nieślubne za matką, jeżeli nie są własnouprawnione (własnowolne).

Własnowolne dzieci zaś pozostają w tej gminie w (przy) prawie swojszczyzny, w której przy dostąpieniu własnowolności doznawały (miały) prawa swojszczyzny.

Dzieci nieślubne, które przy zaślubieniu swej matki nie były legitymowane, zatrzymują, chociaż w czasie zaślubienia tego nie są własnowolne, to prawo swojszczyzny, którego dotychczas doznawały.

§. 13.

Śmierć ojca ślubnego lub matki nieślubnej nie zmienia w niczem prawa swojszczyzny dzieci.

§. 14.

Osoby wojskowe, co się tyczy prawa swojszczyzny, jakieby im przy wstąpieniu do służby wojskowej i po wystąpieniu z niej przysłużyło, będą podług niniejszej ustawy oceniane.

§. 15.

Kto traci prawo obywatelstwa, ten też przeto i prawa swojszczyzny staje się pozbawionym.

§. 16.

Gdyby osoba jaka, która obywatelstwo utraciła, w skutek traktatów rządowych znowu nazad przyjętą być musiała, lub gdyby do Państwa Austryackiego nazad powróciła by tamże pozostać, a przytem nie może być osiągniętem przyjęcie jej ze strony Państwa drugiego, tedy nabywa znowu tego prawa swojszczyzny, jakie przed utratą obywatelstwa miała.

§. 17.

Prawo obywatelstwa w jednej gminie gaśnie przez nabycie onegoż w innej gminie.

Zrzeczenie się prawa swojszczyzny jest bez skutku, jak długo zrzekający się nie nabył gdzie indziej prawa swojszczyzny.

Rozdział trzeci.

O postępowaniu z nieswojakami (przybłędami).

§. 18.

Nieswojacy, t. j. takie osoby, których prawo swoj-
szczyzny poówczas (dotychczasowe) wykazać się nie daje,
przydzielone będą gminie, wedle postanowień następujących
paragrafów, w której dopóty jako swojacy będą uważane
aż przysłużające im prawo swojszczyzny wykazaniem zosta-
nie, lub aż gdzie indziej nabędą prawa swojszczyzny.

§. 19.

Nieswojacy (przybłędy) mają być przydzieleni w po-
rządku następującym:

1. tej gminie, w której się w czasie odstawienia do
wojska lub dobrowolnego wstąpienia do onegoż znajdowali;

2. tej gminie, w której przed chwilą, kiedy ich pra-
wo swojszczyzny zakwestyonowanem było (zostało), najdlu-
żej, a przynajmniej pół roku bez przerwy, zaś w razie ró-
wnego pobytu w dwóch lub kilku gminach, (tej w której)
na ostatku dobrowolnie przebywali;

3) tej gminie, w której się urodzili, albo przy pod-
rzutkach, w której znalezieni zostali, lub też zaś przy ta-
kowych osobach będących lub byłych w zaopatrzeniu pu-
blicznego zakładu podrzutek, których miejsce urodzenia
lub znalezienia nie jest wiadomem, gdzie (tej gminie w któ-
rej) zakład ten się znajduje;

4. tej gminie, w której w czasie, gdy ich prawo
swojszczyzny zakwestyonowanem zostało, przydybani zostali.

§. 20.

Żona nieswojaka tej gminie ma być przydzieloną,
której małżonek jej przydzielonym jest, a to, jeżeli z nim
w społeczeństwie (spólności) małżeńskim zostaje; przeci-
wnie zaś żony nieswojaków, u których ten warunek nie
ma miejsca, tudzież wdowy po nich, traktowane będą we-

dle postanowień §. 19., o ile nie nabyły już prawa swojszczyzny.

§. 21.

Niewłasnowolne dzieci nieswojaków, tej gminie mają być przydzielone, której przydzielony jest (zostaje) ich ojciec, a przy dzieciach nieślubnych, lub też i przy ślubnych, których ojciec zmarł, (tej gminie) której matka ich jest przydzielona, a to jeżeli z ojcem a względnie z matką w społeczeństwie żyją

Własnowolne dzieci, tudzież niewłasnowolne, które z ojcem swoim, a względnie z matką swoją nie żyją w społeczeństwie, niemniej dzieci nieswojaków obojga rodziców pozbawione, przydzielone być mają wedle postanowień §. 19., jeżeli nie nabyły już prawa swojszczyzny.

Rozdział czwarty.

O zaopatrzeniu ubogich, będącem obowiązkiem gminy.

§. 22.

W urządzeniach i obowiązkach istniejących zakładów ubogich i dobroczynności, tudzież fundacyj takowych, niniejsza ustawa nic nie zmienia.

O ile zaopatrzenie ubogich w gminie przewyższa obowiązki i środki zakładów i fundacyj tych, jest tedy rzeczą gminy, wspierać swych przynależnych w razie zubożenia.

Ustaw odawstwu krajowemu pozostawionem jest, zaprowadzić takie zarządzenia, któremiby gminom ułatwionym został prawnie włożony na nie (ciążący na nich) obowiązek zaopatrzenia ubogich.

§. 23.

Obowiązek ten gminy ma też o tyle tylko miejsce, o ile nie są trzecie osoby wedle prawa cywilnego lub wedle innych ustaw do zaopatrzenia ubogiego obowiązane.

Jeżeli te osoby w stanie są dopełnić obowiązków swoich, tedy w razie odmówienia zniewolone być mają do

tego na drodze prawnej; tymczasem zaś gmina zaopatrzenie na siebie przyjąć winna z tem zastrzeżeniem, iż żądać będzie wynagrodzenia (zwrotu) zrobionego nakładu od osoby ku temu zobowiązanej.

§. 24.

Zaopatrzenie ubogich, do którego gmina jest obowiązana, ogranicza się na dostarczanie potrzebnej subsystencji i na pielęgnowanie w razie zachorowania.

Zaopatrzenie ubogich obejmuje także i staranie o ich wychowanie.

§. 25.

O sposobie zaopatrzenia ubogich stanowi gmina w obrębie ustaw istniejących.

Ubogi nie może żądać pewnego sposobu wsparcia.

§. 26.

Zaopatrzenie ubogich ze strony gminy o tyle też (tylko) miejsce ma, o ile ubogi nie jest w stanie sprawić sobie potrzebną subsystencję (utrzymanie) własnymi siłami swojemi. Zdolni do robót, ubiegający się o zaopatrzenie ubogich, w razie potrzeby nawet przymusowo do świadczenia (wykonania) pewnej roboty zwiewoleni być winni.

§. 27.

Zaopatrzenie przydzielonych wedle §. 19. pod 1. osób, w razie zubożenia, objąć winny na się wszelkie (wszystkie) gminy okręgu odstawczego, na poczet którego one (osoby te) liczone zostały.

Gminom przysłuża wynagrodzenie ze środków krajowych nakładu na zaopatrzenie ubogich co do tych osób, które onymże z powodu ich (swego) urodzenia w publicznym zakładzie położniczym, znajdującym się w okręgu gminnym, wedle §. 19. pod 3. przydzielone są.

§. 28.

Gmina nie może i obcym ubogim, w razie chwilowej potrzeby, odmówić potrzebnego wsparcia, z zastrze-

żeniem zwrotu, którego wedle dowolnego wyboru albo od gminy, do której należą, albo od obowiązanych ku temu wedle prawa cywilnego lub innych ustaw żądać mogą.

§. 29.

Z tem samym zastrzeżeniem obowiązana jest gmina tak długo pielegnować obcych ubogich, którzy w jej okręgu zachorują, dopóki nie będą mogli bez szkody dla swego lub innych zdrowia być wypuszczeni.

§. 30.

Gmina, w której się chory znajduje, zrobić ma bezzwłocznie doniesienie (o tem) gminie przynależności jego (do której chory należy), jeżeli takowa jest wiadomą, lub bez trudności o niej wywiedzić się można, i odpowiedzialną jest za wszelką szkodę ztąd (ze zwłoki w doniesieniu) urosłą.

§. 31.

Traktatów rządowych, istniejących co do zaopatrzenia ubogich i pochowania zmarłych cudzoziemców niniejsza ustawa nie dotyka.

Rozdział piąty.

O świadectwach przynależności rodzimej.

§. 32.

Certyfikat przynależności rodzimej, jest to dokument potwierdzający że osobie, której takowy został udzielony, prawo swojszczyzny w gminie przysłuża.

§. 33.

Certyfikaty przynależności rodzimej wystawiane będą ze strony gminy przynależności (obowiązanej) wedle załączonego do niniejszej ustawy formularza. Na nich pieczęć gminy ma być wyciśniętą. Za ich wystawienie nie będzie się gminie żadna należytość opłacać.

§. 34.

Udzielenie certyfikatu przynależności rodzimej nie może nikomu być odmówionem, któremu prawo swojszczyzny przysłuża.

§. 35.

Certyfikat przynależności rodzimej nieważnym jest, jeżeli gmina udowodnić jest w stanie, że właścicielowi onegoż w czasie wystawienia jego przysłużało prawo swojszczyzny w innej gminie.

Rozdział szósty.

O kompetencji i postępowaniu w sprawach przynależności rodzimej.

§. 36.

Rozprawa i rozstrzygnięcie w sprawach dotyczących prawa swojszczyzny należą, wyjąwszy przypadki niniejszą ustawą oznaczone, do kompetencji Władz politycznych.

§. 37.

O ile przy takich sprawach wpływają (z takimi sprawami łączą się) sporne kwestye prawa cywilnego, np. kwestye względem łoża ślubnego lub nieślubnego, przysłuża rozstrzygnięcie w kwestynach takowych sądowi.

§. 38.

Do sądu należą też i (także) te pretensye, które wytaczają gminy przeciw osobom, do zaopatrzenia wedle prawa cywilnego zobowiązanym, z powodu łożonych kosztów pielęgnowaniu lub zaopatrzenia.

§. 39.

Względem praworoszczeń (pretensyi), jakie gminy z powodu łożenia kosztów podnoszą przeciw osobom, nie z prawa cywilnego lecz z innych ustaw obowiązanych, lub

przeziw gminom, rozstrzygnięcie nastąpić ma na (w) drodze politycznej.

Nawet i w przypadku §. 38 polityczna Władza wprzód oznaczyć ma kwotę lożonych kosztów pielęgnowania, względem czego (której) na (w) drodze prawa już więcej traktować się nie będzie (nie wolno).

§. 40.

Polityczna Władza powiatowa rozstrzygnięciem kwestyi co do przynależnego (przynależącego) prawa swojszczyzny, rozwiązać się mającej, na żądanie strony lub gminy, lub z urzędu, o tyle tylko zajmować się może, o ile przez to gmina jej powiatu jako gmina jej przynależności (gmina obowiązana) uznana będzie

Jeżeli zaś takowa uzna że ten, o którego prawo swojszczyzny chodzi, wedle przeprowadzonych dochodzeń posiada prawo swojszczyzny w gminie obrębu administracyjnego innej politycznej Władzy powiatowej, wówczas do tej Władzy udać się ma (winna).

Jeżeli obie Władze w tem uznaniu się zgadzają, wówczas sprawę tę zgodnie załatwić mają.

Jeżeli zaś między niemi porozumienie nie zajdzie, wówczas rozprawa (sprawa) ta przedłożoną być ma przełożonej Władzy politycznej krajowej, która w tej mierze rozstrzyga, jeżeli obie Władze jej są podporządkowane (podlegają; jeżeli zaś takowe (gminy) do obrębu administracyjnego różnych Władz krajowych należą, porozumienie nastąpić ma z Władzą krajową drugiego obrębu administracyjnego.

Jeżeli między Władzami krajowemi zajdzie porozumienie i zgodne orzeczenie, wówczas to orzeczenie wydanem będzie, w razie przeciwnym zaś przedmiot ten podanym będzie Ministerstwu Stanu do rozstrzygnięcia.

§. 41.

Przeciw orzeczeniom politycznej Władzy powiatowej wydanym w sprawach tego rozdziału, dalszy tok instancyj idzie do politycznej Władzy krajowej.

Od dwóch równobrzmiących orzeczeń, powołanie (re-kurs) do Ministerstwa Stanu nie ma miejsca (§. 42.)

§. 42.

Jeżeli gmina odmawia udzielenia certyfikatu przynależności (§. 34.), wówczas obciążona (pokrzywdzona) tem strona udać się winna do politycznej władzy powiatowej, która, jeżeli prawo swojszczyzny zażalającego się w gminie prawomocnym wyrokiem wszelką wątpliwość uchyla (przyznanem jest), gminie polecić ma, ażeby wydała certyfikat przynależności.

§. 43.

Nie wolno żadnej gminie szupasować do innej gminy osób, których przynależność nie jest wiadoma, wątpliwa lub sporna, dopóki (ich) prawo swojszczyzny wedle postanowień niniejszej ustawy nie jest stanowczo (nie zostało ostatecznie) ustanowionem, ani też gdyby to nastąpiło było, napowrót znów szupasować, odpowiadając inaczej (a to pod odpowiedzialnością) za wszelką szkodę i wszelkie koszta.

Gdyby jednak przyjęcie ze strony gminy, któraby później uznana była za obowiązana ku temu, bez przyczyny odmówione zostało, (gdyby jednak gmina jaka odmówiła komu przyjęcia bez przyczyny, a później się okazało, że była do przyjęcia tej osoby obowiązana), wówczas takowa (ta gmina) wszelkie ztąd urosłe koszta powrócić (zwrócić) ma.

Tak co się tyczy obowiązku wynagrodzenia, jak co się tyczy kwoty onegoż, orzekać winne Władze polityczne.

§. 44.

Prawa do zaopatrzenia ubogi przeciw gminie drogą prawa poszukiwać nie może.

Takowe pretensye do gminy, w której ubogi niezaprzeczenie posiada prawo swojszczyzny, załatwione być winny w drodze ustanowionej ustawą gminną.

Rozdział siódmy.

Zastosowanie niniejszej ustawy do wydzielonych z węzła gminnego Obszarów dóbr.

§. 45.

W wydzielonych Obszarach dóbr (dworskich) prawo swojszczyzny nabytem (*gegründet*) być nie może.

§. 46.

Jeżeli w wydzielonym od (z) węzła gminnego Obszarze dóbr znajdą oznaczone w §. 19. o przydzieleniu nieswojaka stanowiące okoliczności, wówczas nieswojak przydzielonym być ma, z uwzględnieniem wszelkich w tej mierze stanowiących stosunków, do jednej z gmin pogranicznych, w tymże politycznym powiecie położonych.

§. 47.

Obowiązek zaopatrzenia ubogich, co do przydzielonych wedle powyższego paragrafu nieswojaków, ciąży atoli na wydzielonym Obszarze dóbr.

§. 48.

Zresztą postanowienia w niniejszej ustawie względem gmin zawarte, zastosowanie mieć winny, stosownie do artykułu I. ustawy z dnia 5. marca 1862, także i do wydzielonych Obszarów dóbr.

Rozdział ósmy.

Postanowienia końcowe.

§. 49.

Z dniem działalności niniejszej ustawy tracą moc swoją wszelkie ustawy z nią w sprzeczności będące, pod względem przedmiotów, względem których takowa rozporządza.

Prawa swojszczyzny atoli, jakie w dniu wejścia w życie niniejszej ustawy wedle dawniejszych przepisów już nabyte zostały, pozostają dopóty w mocy, aż (dopóki) wedle postanowień niniejszej ustawy utracone (nie) zostaną.

§. 50.

Niniejsza ustawa nie zmienia nic w tych postanowieniach prawnych, które dotyczą niezawisłego od węzła przynależności prawa do pobytu w gminie (ustawa z dnia 6. marca 1862), tudzież do prowadzenia w niej przemysłu (§§. 9, 45—48 ustawy przemysłowej z d. 20. grudnia 1859).

Powołane powyżej paragrafy

Ustawy przemysłowej brzmią jak następuje:

§. 9. Rozpoczęcie jakowego przemysłu nie jest zależne od przyjęcia przedsiębiorcy do gminy, w której przemysł jest (ma być) prowadzony, i takowe nie pociąga bynajmniej za sobą zmiany pod względem należności do gminy.

§. 45. Ci, którzy prowadzą wolny przemysł, mogą w tej gminie, w której przebywają, utrzymywać kilka stałych dla swojego zawodu rękodzielni lub sklepów sprzedaży, o których wszakże winni są uwiadomić Władzę.

§. 46. Rękodzielnicy mogą nie tylko w tej gminie gdzie przebywają, lecz również wszędzie indziej, przedmioty swojego wyrobu dawać w komis takim osobom, którym wolno jest prowadzić (trzymać) takowe wyroby, mają także prawo dostarczać onych na zamówienie, i zamówione roboty wszędzie wykonywać.

§. 47. Jeżeli rękodzielnicy chcą poza obrębem gminy swojej urządzać filialne zakłady lub składy, winni są o tem zawiadomić tak Władzę przemysłową, w której powiecie zakłady lub składy te urządzą, jak również i tę, w której wykazach zapisane jest główne ich przedsiębiorstwo, jeżeli zaś idzie o przemysł konsensowy, wtedy należy im (po-

C. Dodatek §§. z ustawy przemysłowej. 79

winni) postarać się u pierwszej z wymienionych Władz o osobny konsens.

§. 48. W tych rodzajach przemysłu, które nie potrzebują się wiązać do stałych siedlisk, przesiedlenie się przedsiębiorcy do innego powiatu uważanem być ma jako otwarcie nowego przemysłu; nie potrzeba jednak wtedy wymagać od niego wykazania się na nowo z technicznego uzdolnienia, jakie pod względem niektórych rodzajów przemysłu jest przepisaniem.